

**FERIȚI-VĂ SĂ AVEȚI DREPTATE PEA REPEDE,
PREA DEVEREME - CA SĂ AVEȚI LA CE VISA.
NICHITA STĂNESCU**

PUBLICAȚIE LUNARĂ DE CULTURĂ,
APARE LA TÂRGU-MUREȘ, SUB EGIDA ONORIFICĂ
A FILIALEI LOCALE
A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA
EDITOR: PPA GURGEA ADRIAN-ARMAND - EDITURA LITART

ISSN: 2067 - 5240
SE DISTRIBUIE GRATUIT
IANUARIE 2016 | ANUL VII | NR. 1 (70)

LITART

VÂRSTA DE BRONZ

„Vârsta de bronz” își propune să fie o invitație la a ține ochii deschiși în fața formelor noi. O invitație la a te situa în lumina corectă a contemplării receptive și apreciativ creatoare. (...) Sinergia *ireal-real* pe care o regăsim la tot pasul în expoziție va deveni, în timp, sînt convins, amintirea imaterială a unui paradis mitic, al acestui efemer semn al eternității. PAG. 11

Cronica videoclipului **Adda - Lupii**

Călin CRĂCIUN

ÎN ULTIMA VREME SE OBSERVĂ O ÎNTOARCERE A INTERESULUI MUZICIENILOR ROMÂNI SPRE INSPIRAȚIA ETNO, CARE A MAI AVUT O EXPLOZIE PRIN ANII 90, ATENUÂNDU-SE TREPTAT ÎN DECENIUL URMĂTOR.
PAG. 5

Revalorizarea nevăzutului

Julian BOLDEA

UNUL DINTRE CEI MAI IMPORTANȚI ESEIȘTI ROMÂNI DE AZI, HORIA-ROMAN PATAPIEVICI ARE, ÎN TEXTELE SALE, FLERUL NOUȚĂȚII ȘI AL CONTRADICȚIEI, DICȚIUNEA CLARĂ ȘI VIZIUNEA AMPLĂ, DESCHIZĂTOARE DE ORIZONT EPISTEMIC.
PAG. 3

Proză scurtă de
Alda Adria Oltean
Nelu Mărginean

PAG. 6, 7

Cele mai bune
cărți scrise în 2014,
premiatate în cadrul
Galei premiilor
scriitorilor
mureșeni

PAG. 8

Eugeniu Nistor

Pentru a le mijloci tinerilor studenți aflați în sală o mai bună înțelegere a „fenomenului Noica” în cultura română, voi începe prin a prezenta o schiță biografică și o sumară trecere în revistă a operei filosofului. Constantin Noica s-a născut la Vitănești-Teleorman, în ziua de 12 iulie 1909. A debutat de timpuriu, cu eseuri (în 1927), în revista *Vlăstarul*, ca elev al Liceului „Spiru Haret” din București. În liceu l-a avut ca profesor de matematică pe savantul Dan Barbilian, alias poetul Ion Barbu. Ulterior, eseurile scrise în această perioadă vor fi cuprinse în volumul *Mathesis sau bucuriile simple* (publicat în 1934). A urmat cursurile Facultății de Litere și Filosofie din Capitală (1928-1931), pe care a absolvit-o cu teza de licență *Problema lucrului în sine la Kant*. A fost unul dintre adepții convinși ai ideilor filosofice ale profesorului Nae Ionescu. Dar, în legătură cu acest fapt, aș vrea să fac unele precizări, pentru a nu mai plana suspiciuni false asupra biografiei filosofului: deși influențat de personalitatea profesorului Nae Ionescu, ca și alți colegi și prieteni ai lui de la Asociația Culturală „Criterion” (între care și Mircea Eliade), al cărui membru a fost între 1932-1934, însă „fidel ideii că lupta culturală și nu cea politică este calea pentru renașterea culturală a României, *tânărul Noica refuză să intre în mișcarea legionară*.” După absolvirea studiilor universitare a fost încadrat bibliotecar la Biblioteca Seminarului de Istorie a Filosofiei. Frecventează aproape un an întreg (1933-1934) cursurile Facultății de Matematică; apoi se specializează la Paris, unde beneficiază de o bursă de studii acordată de statul francez (1938-1939). Și-a susținut doctoratul în filosofie la București, cu teza *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou*, lucrare publicată în 1940. În același an, în octombrie, pleacă la Berlin, în calitate de referent pentru filosofie în cadrul Institutului

Viața și opera gânditorului Constantin Noica

Româno-German, unde va sta până în 1944; aici, are privilegiul de a participa la seminarul de filosofie al profesorului Martin Heidegger, fiind secondat, în această acțiune, de un alt tânăr român studios, aspirant la o carieră filosofică – este vorba de Alexandru Dragomir (acesta însă rămas, din păcate, doar cu o operă de sertar). În aceeași perioadă a editat și a îngrijit, împreună cu Constantin Floru și Mircea Vulcănescu, patru din cursurile universitare ale profesorului și maestrului lor Nae Ionescu, după trecerea în neființă a acestuia (1940), precum și anuarul *Isovoare de filosofie* (1942-1943).

În anul 1943 este respins la concursul didactic pentru ocuparea unui post de conferențiar de istoria filosofiei la Universitatea bucureșteană, iar Lucian Blaga, care era membru al comisiei de concurs, s-a retras în semn de protest – faptul fiind consemnat în paginile revistei *Saeculum*, într-o notiță intitulată chiar „Constantin Noica” (semnată cu inițialele R. R., probabil prescurtarea de la redacția revistei), pe care o reproducem aici integral: „D-l Constantin Noica este ca gânditor și pregătire filosofică incontestabil unul din fruntașii generației sale. Dotat cu un admirabil spirit de pătrundere a ideilor și cu o substanțială energie creatoare, d-l Constantin Noica este nu numai unul dintre puținii noștri monografiști filosofici – în înțelesul cel mai înalt al cuvântului – dar și unul dintre tinerii gânditori cu cele mai largi posibilități de viziune proprie. Clar și pătrunzător domnia sa deține într-un stil cald și plin de subtilități, idei, cari trădând în același timp originalitate și serioasă informație filosofică, se constituie de pe acum într-o operă foarte bogată. Cu toate acestea d-l Constantin Noica a fost oprit să participe la un concurs universitar pentru ocuparea unei conferințe de Filosofie Culturii, pe motivul că nu ar avea lucrări de specialitate! Însemnăm acest fapt despre care în viitor cândva se va vorbi ca despre o *dată neagră* în istoria filosofiei românești.”

După război, între anii 1949-1958, are domiciliu forțat la

Câmpulung-Muscel unde a avut răgazul de a medita asupra propriei sale orientări pe linia creației filosofice. În 1958 a fost arestat, anchetat, judecat și condamnat la 25 de ani de muncă silnică, fiind pedepsit și cu confiscarea averii, iar alături de el sunt arestați toți participanții la seminariile private organizate la Câmpulung-Muscel, lotul arestat purtând în instanță numele de „Grupul Noica”. Face șase ani în regim de detenție politică grea la închisoarea Jilava, fiind eliberat în anul 1964. Se stabilește la București unde, grație sprijinului acordat de Acad. Athanasie Joja, a fost încadrat, în 1965, ca cercetător la Centrul de Logică al Academiei Române. S-a pensionat în 1975 și s-a stabilit la Păltiniș, unde și-a petrecut ultimii 12 ani de viață, modesta sa locuință fiind un veritabil loc de pelerinaj și de dialog, în spiritul gânditorilor antici din vechea Eladă, cu discipolii și cu numeroșii săi admiratori. Stă mărturie în acest sens *Jurnalul de la Păltiniș* și unele rememorări ale contemporanilor care l-au cunoscut în această ipostază. A decedat la 4 decembrie 1987, fiind înmormântat la Păltiniș (la 6 decembrie), lângă schitul din apropierea sălașului unde a filosofat și a scris vreme de mai bine de un deceniu (1975-1987).

Opera filosofică și literară a lui Constantin Noica este impresionantă: el a scris și a publicat numeroase cărți de eseuri, de comentarii asupra unor opere clasice ale filosofiei și de publicistică, ținând treaz spiritul noilor generații de intelectuali în anii 70 și 80, până la configurarea sistemului rostirii filosofice românești, după cum urmează, mai jos.

Antume: *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), *Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant* (1936), *De caelo. Încercare în jurul cunoașterii și individului* (1937), *Viața și filosofia lui René Descartes* (1937), *Schiță pentru istoria lui Cum e cu puțință ceva nou* (1940), *Două introduceri și o trecere spre idealism* (cu traducerea primei Introduceri kantiene a „Criticei Judecării”, 1943), *Jurnal filosofic* (1944), *Pagini*

despre sufletul românesc (1944), *„Fenomenologia spiritului” de G.W.F. Hegel istorisită de Constantin Noica* (1962), *Douăzeci și șapte trepte ale realului* (1969), *Platon: Lysis* (cu un eseu despre înțelesul grec al dragostei de oameni și de lucruri, 1969), *Rostirea filosofică românească* (1970), *Creație și frumos în rostirea românească* (1973), *Eminescu sau Gânduri despre omul deplin al culturii românești* (1975), *Despărțirea de Goethe* (1976), *Sentimentul românesc al ființei* (1978), *Spiritul românesc în cumpătul vremii. Șase maladii ale spiritului contemporan* (1978), *Povestiri despre om* (după o carte a lui Hegel: „Fenomenologia spiritului”, 1980), *Devenirea întru ființă*. vol. I: *Încercare asupra filosofiei tradiționale*; vol. II: *Tratat de ontologie* (1981), *Trei introduceri la devenirea întru ființă* (1984), *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986).

Postume: *De dignitate Europae* (lb. germ.) (1988), *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (1990), *Jurnal de idei* (1990), *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru* (1992), *Introducere la miracolul eminescian* (1992), *Eseuri de duminică* (1992), *Semnele Minervei*, vol. I, publicistică, ediție de Marin Bucur (1994), *Între suflet și spirit*, vol. II, publicistică, ediție de Marin Bucur (1996), *Manuscrisele de la Câmpulung* (1997), *Echilibrul spiritual. Studii și eseuri, 1929-1947* (1998), *21 de conferințe radiofonice, 1936-1943* (2000), *Moartea omului de mâine*, vol. III, publicistică, ediție de Marin Bucur (2003) *Audiobook: 3 poeme filosofice către S.* (2003), *Despre lăutărism* (2007).

Prin întreaga sa viață și operă, Constantin Noica s-a dovedit a fi un gânditor modern, având o viziune proprie, originală asupra viețuirii, în-vremuirii și rostirii insului uman (a timpului său) dar, în același timp, și cu o mare înțelegere și deschidere către problematica atât de complexă a lumii contemporane.

1. Vezi: <https://ro.wikipedia.org/wiki/constantin-noica>.

2. Vezi *Saeculum*, director Lucian Blaga, anul II, nr. din mart.-apr. 1944, pp. 84-85.

Iulian Boldea

Unul dintre cei mai importanți esești români de azi, Horia-Roman Patapievicci are, în textele sale, flerul noutății și al contradicției, dicțiunea clară și viziunea amplă, deschizătoare de orizont epistemic. Așa sunt și cele două texte din *Partea nevăzută decide totul* (Editura Humanitas, 2015), caracterizate de vervă a asocierilor și de acuitate a disocierii, de totala libertate a frazării și opțiunilor ideatice, de o lucidă perspectivă critică asupra faliei dintre tradiție și modernitate/ postmodernitate. Aceste eseuri dezvoltă și nuanțează teme de actualitate, punând sub semnul interogației poncife și prejudecăți, dintr-o perspectivă a deschiderii, pluralismului și liberalismului, reliefându-se, astfel, temeuri și redundanțe, discrepanțe sau distorsiuni ale gândirii și acțiunii din epoca noastră, cu un apel, legitim și necesar, la voci autorizate ale filosofiei istoriei. Un eseu precum *Conversația neîntreruptă* e un elogiu al dialogului neîncetat în perimetrul căruia se regăsesc marile spirite ale culturii umane, într-o aventură a spiritului din care se degajă atașamentul față de valoare, adevăr și bine, dar și față de ardoarea și plenitudinea vieții: „conversația trebuie să conțină în sine un principiu al pasiunii care să o facă să poată fi, ca principiu, neîntreruptă; iar atitudinea sufletească a celor care caută împreună, prin conversații neîntrerupte, ceea ce este mai de preț și mai înalt trebuie să fie asemeni unei «iubiri intelectuale de Dumnezeu».” O disociere fermă (poate prea fermă) e cea întreprinsă între „conversație” și „catedră”, ignorându-se faptul că marile spirite didactice se definesc tocmai prin harul însufletitor al conversației euristice: „Conversația se opune catedrei, așa cum scrisul în suflet se opune scrisului pe hârtie, iar însufletirea se opune enunțului administrativ. Oamenii sunt trecători, ezitanți, scapă ușor definițiilor. Pot fi administrați, dar nu definiți. Discursul care ține seama de modul de a fi al oamenilor este

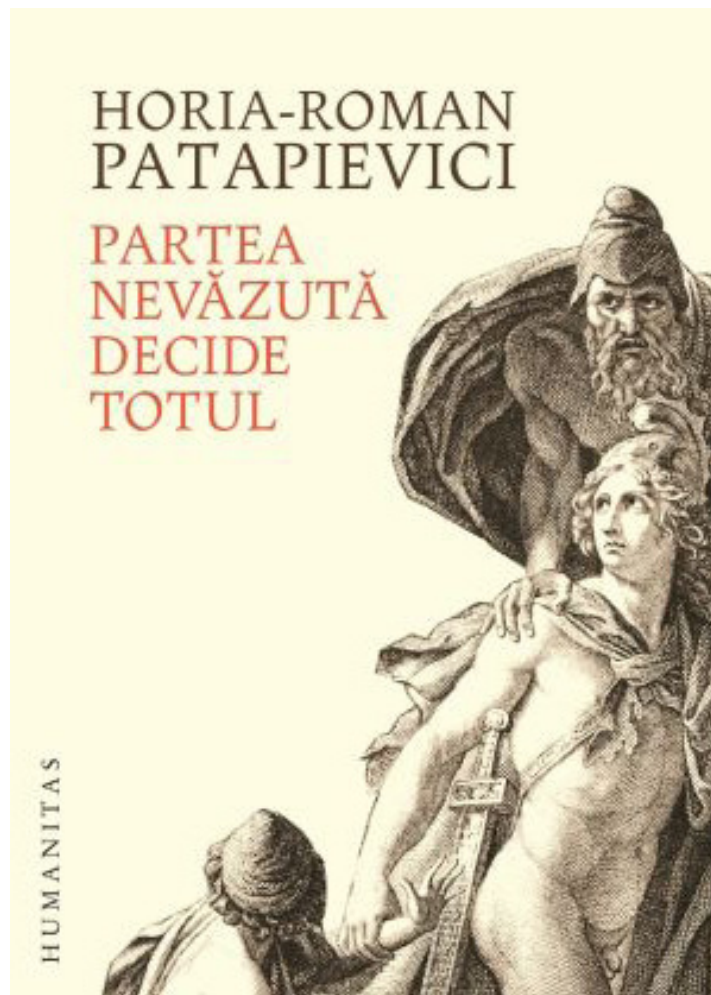
conversația neîntreruptă, care este fundamental îndrăgostită; discursul care ține seama de modul de a fi al lui Dumnezeu este tratatul științific, filozofia ca știință.” În *Pînă nu se întunecă Apusul*, Patapievicci analizează problema crizei culturii europene contemporane, o criză ce decurge din sterilitate, dar și din abandonarea valorilor care au fundamentat „genomul” cultural european, valori a căror eficiență modelatoare sau epistemică este din ce în ce mai redusă, mai inconsistentă. Una dintre soluțiile întrevăzute este cea a revalorizării „părții nevăzute”, cea care ar putea să alimenteze atitudinile interioare ale omului și să le orienteze spre valorile autentice, care pot conferi sensuri noi europenității noastre, printr-o nuanțare, îmbogățire și vertebrare morală superioară a fundamentelor clasice ale civilizației europene. Eseul *Magia din mintea fiecăruia* este articulat printr-o structurare fluentă de la *Punerea problemei. Primele două întrebări*, la *Imaginația, puterea sufletului și actul magic; A citi, a asculta, a imagina sau la Răspunsurile mele*. Circumscriind avatarurile mentalului românesc din unghiul unei deplasări a accentului de pe „a citi” pe „a asculta” sau „a imagina”, H.R. Patapievicci deploră ofensiva mass-media și a imaginilor în detrimentul lecturii solitare, mult mai benefică sub unghiul construcției de sine.

Extrem de incitante sunt eseurile cu miză social-politică și cu detentă ideologică, cum este *Spiritul și Legea*, în care se regăsesc reflecții problematizante despre Stat, Lege, sau Morală, edificate cu atenție la nuanțe și concepte, pe urmele unor gânditori de calibrul diferite (Platon, Nietzsche, Rob Riemer, Kurt Gödel etc.): „Or, dacă pentru majoritatea membrilor unei societăți schema mentală a oricărui fel de acțiune este «statul trebuie să facă ceva, că de aceea e stat», atunci e limpede că, din punct de vedere moral, nu mai există societate civilă. O vedem în jur peste tot: așa-zisul sector neguvernamental funcționează în aproape toate țările europene ca un serviciu specializat de lobbying, scopul fiind acela de a intra în atenția, grațiile și benevolența statului. Nu de puține ori, când iei la puricat șirul finanțatorilor unei organizații non-guvernamentale (ONG), descoperi că, sub diferite forme, măști ori denumiri, prin mijlocirea a tot soiul de observatoare, regii ori agenții guvernamentale, tot Guvernul e sponsorul «societății civile».” Analiza din *Spiritul și legea*

relevă inconvenientele degradării dialogului autentic, dar și riscurile unei prea largi utilizări a sistemului de asistență socială, în care acordarea de drepturi și stipendii în exces are în fond rezultate manipulatorii și, în același timp, produce un fel de deresponsabilizare socială a beneficiarilor, tentați să eludeze spiritul sau chiar litera legii. Ultimul eseu, *Unicul principiu absolut al politicii* este, în fapt, o pledoarie pentru partea nevăzută, pentru dialog, pentru simțul critic eficient, ce se impune, atunci când este de calitate, prin armonia viziunii, a atitudinii, dar și prin frumusețea severă a raționalității: „Critica nu anulează deloc pietatea. Numai prin acea rezonabilitate la care conduce simțul critic se poate pietatea exercita în mod nesuperstițios. Tradiția, așa cum o văd eu, este respectul față de tot ce este bun, inteligent, profund, rațional și moral în lumea în care am deschis ochii; și mai este, printr-o aceeași atitudine interioară, discernământul față de tot ce e rău, prostesc, imatur, degradant și irațional în jurul nostru.”

Care e lecția, contrasă la esență,

a cărții lui Patapievicci? Ideea că, în fond, sensul vieții noastre se relevă prin jocul inconstant, paradoxal, fluctuant și insesizabil, dintre văzut și nevăzut. În spatele văzutei, adastă nevăzutele, o lume ascunsă, înfinit mai bogată, pleneră, substanțială, decât cea a efemerelor alcătuirii vizibile. E limpede că eseistul consemnează, aici, alcătuirea schizoidă a umănului, a cărui singularitate se definește prin ruptura între vizibil și invizibil, prin falia relativă și relativizantă între corp și suflet, între concepute și concepute într-o reflecție de intensă tensiune a ideii. *Partea nevăzută decide totul* este o pledoarie, de intensă pregnanță și claritate, pentru forța spiritului de a supraviețui într-o lume ce i se opune permanent, pentru capacitatea modelatoare a dialogului între văzut și nevăzut. Pe de altă parte, cartea ne oferă și o imagine totalizantă și limpede a filiațiilor, convergențelor și corespondențelor dintre temele științei sau ale filosofiei și abordările religioase, garanții ale profunzimii, dar și legitimării ale sensurilor spirituale care dinamizează paradigmele cunoașterii de tip științific.

Zi de ianuarie

Pe palierul nostru,
un bătrân își ascultă boala
cum îi croncăne prin artere;
sprijinit pe cadrul metalic,
privește nimicul
cum umblă
în papucii lui de casă,
în halatul lui de poplin,
prin viața
care încet-încet
nu-i mai aparține.

La mezanin, cofetarul îmbujorat
pune plăcintele la cuptor.
Știe că pe la amiază,
clientela va amușina galantarele
pline de baclavale, marțipan și turtă dulce.

Undeva departe,
cu aspect de argint polizat,
hibernează, în vizuina lui,
cerul.

Lună la perigeu

În lava lunii ajunse la perigeu
sticlesc spinări de gânduri
cu vaier zimțat, pământiu.

Adâncit într-o floare de lotus,
liniștit,
Uroborus rostește o mantră
deprinsă din vechime.

Se clatină iar totul,
cu nu știu câte grade pe Richter;
încă o noapte în care murim
un pic și încă un pic.
Cineva în jur?
Nimic -

Pluvială

Amiază. Adunate sub clopotul de pâslă al ploii,
păsările țipă;
un câine lătos trage de-o parte și de alta
fâșii de sentimente rătăcite pe străzi,
relieve de suflete cadrilate,
pe care le așază la zvântat
pe o tarabă plutindă.

Gerul jupoaicu cu șapte limbi de foc
amurgul prăbușit
peste întreaga urbe.
Din ce în ce mai vizibile, ca-n galantare,
aripi noroite zac în dezordine
pe zidurile înaltelor case. Tăcere de lut.

Cu ochii sticlind în noapte ca pisicile,
șuvoaiele își caută rădăcinile
în pleistocen.

Poezii de Mihaela Oancea

Inscripție

Era curent. Ușa s-a deschis ca o mângâiere pe
furiș.
O știam timidă aidoma unui pangolin,
însă atunci a ales să-și dezvelească
un umăr de existență
și, până să vedem cine era,
am fost atinși de aceeași boală
inscripționată ulterior chiar în registrele
de stare civilă.

Eternități nelocuite

Ploaia a pornit desculță, prin dumbravă,
când cioplitorul de ani
își căuta rindeaua
pentru a netezi câteva muchii
dinspre tâmples și bărbie.
A colindat printre mesteceni, stejari,
printre fragii cu priviri copilăroase,
ba chiar s-a odihnit pe buturuga pe care
sezuse cândva însuși Stan Pățitul;
acasă la noi, coama ei învoaltă
a răsucit trupuri de crini
ce zâmbesc alb, din grădină,
dinții lor portocalii culegând eternități
nelocuite încă de nimeni.

În tăcerea pietrei

Colții brazilor mușcă din noapte,
tăcuta noapte
mută ca Sfînxul săpat în piatră;
acolo sunt zăvorâți toți anii
pe care i-am deșirat;
așteaptă la stâncă din munte,
cuminți -
oi împietrite în staul,
pândind nemurirea.

Lângă pisica albastră

Câțiva iriși indigo
își deschid aripile șifonate de somn;
scoronitori,
ochii de catifea ai pisicii albastre
strigă
silabisind un miracol
petrecut chiar acum
în orașul medieval.

Afară, în năvodul ploii,
se prind oamenii
cu pașii grăbiți,
ascunși sub gulerele ridicate
ale mantalelor
neîncăpătoare
pentru niciun fel de miracol.

Doar lângă pisica albastră,
un copil desenează
insistent
păsări de zăpadă
ciugulind dimineața
de semințele ei aurii.

Doruri cu miez verde

De când curge înfrigorat
ruginiul
prin ochiuri de dumbravă

și-un mise en abyme
se ascunde între pleoape,
de atunci
dorurile cu miez verde
își rostogolesc
clinchetul
până la marginea toamnei.

Depart, în savana africană,
rincocerul își ascute cornul;
el doar visează
la iarna ce se va aprinde curând,
prin ținuturile noastre -
o mare hibernală
viscolind
doruri cu miez verde.

În somn,
rincocerul privește uimit
cum oile albe,
scânteind din copite,
adorm pe plai
făcând ca de fiecare dată,
la culcare,
semnul sfintei cruci.

Photismos

Într-un du-te-vino al ușilor batante,
ghicești grimasa diformei realități
din ceașca de cafea,
privești o doamnă plictisită ce rupe bilete
la o expoziție de antichități,
zapezi prin anotimpuri
săltând ca în copilărie, pe șotron,
zâmbesti calin, în stânga și în dreapta,
alergi după un autobuz sterp,
dimineața, pe ceață,
observi ciocârliile
prăbușite pe trotuar
și tuturor le pare că, de fapt,
e prea devreme pentru tragedii
ori că n-avem, în general,
timp pentru a dizolva norii
între gene.

La un moment dat, anotimpul măceșelor
îți aburește toate geamurile interioare
lăsând să se deseneze cât se poate de clar
adevărul realității înțelese și de Ivan Ilici
într-un târziu.

Borne și o cravată verde-mentă

Tenace, îți creezi jocul
cu fiecare celălalt întâlnit,
până când imaginea lor meteorică
se diluează și bornele se succedă
ca un zbor fără termen limită.
Unii te-au uitat, alții încă te cercetează
întrebându-se cine este cu adevărat
hiperboreeanul asta
cărui îi flutură mereu o cravată verde-mentă
și care duce mai departe
soarta profetului Daniel aruncat în groapa
leilor.

Li s-au tocit și plăcile ouija,
și tot nu te-au aflat!
Tu, cel cu cravata verde-mentă,
ai timp doar să-ți tragi sufletul
și să germinezi cât mai mult verde
până la următoarea bornă.

Călin CRĂCIUN

În ultima vreme se observă o întoarcere a interesului muzicienilor români spre inspirația etno, care a mai avut o explozie prin anii '90, atenuându-se treptat în deceniul următor. Surprinzător, în ultimul an au reapărut pe canalele muzicale piese ale unor artiști *pop* sau *dance* care inițial nu prea puteau fi bănuite de interes etno. Și nu mă refer aici la canale folclorice ori maneliste, ce au un public specific, poate chiar captiv, și, bineînțeles, cântăreți ai nișelor respective, ci la cele care difuzează muzică ușoară în diferitele ei variante

contemporane. Rămâne de văzut dacă reactivarea inspirației folclorice va deveni un adevărat fenomen sau, dimpotrivă, va dispărea la fel de rapid cum s-a reactivat. De remarcat deocamdată este că ea e însoțită și de revigorarea textului metaforic și simbolic, contrapunctându-l pe cel prozaic sau „al străzii” întâlnit mai ales în *pop* și în rap, la care se adaugă, desigur, derivatele sau combinațiile lor. Și poate artista care reprezintă cel mai bine ambele direcții, *etno-pop-metaforică* și *pop-rap-prozaică* este tocmai Adda.

Apărută nu de mulți ani în prim-planul muzicii, Adda a reușit să se facă imediat remarcată ca o cântăreață cu un timbru inconfundabil, dar mai ales ca o artistă cu un profil unic. Poate cu

ușurință trece de la *pop* la *dance* ori la ritmuri în care domină *hip-hop*-ul. Și dacă mai adăugăm talentul de a compune, cu adevărat remarcabil într-un domeniu în care colajul și adaptările hoștești sunt prezente la scară largă, putem vorbi fără teama ridicolului unui partizanat localist sau provincial de o pasăre rară. Cine nu crede n-are decât să asculte pastilele muzicale reunite în ciclul *Stările Addei* și apoi poate vorbi în cunoștință de cauză. E drept că minipiese precizate nu au parte și de un suport regizoral valoros, videoclipurile părand să aibă ca miză doar promovarea imaginii cântăreței, nu cine știe ce concepție artistică, dar compozițional ele dau dovada talentului creativ și a potențialului interpretativ. Adda preferă baladescul, dar dincolo de interfața melancolică a pieselor ei, uneori de tonalitățile revoltatului, e mai mereu prezent optimismul dat de încrederea în

forța muzicii de a armoniza ori echilibra o lume asaltată de forțe distructive. Aceasta mă face să cred că are configurată măcar în linii mari o concepție artistică, nefiind din categoria celor care merg pe băjbăite și au norocul să nimerească uneori ceva ce gădilă plăcut în urechea plebei.

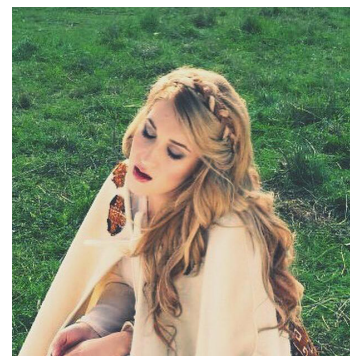
E drept, a răzbi în industria muzicală românească presupune cel mai probabil și compromisul, astfel că nu-i lipsește nici ei expunerea la kitsch, prin unele colaborări, de pildă. Dincolo de acestea însă, repet, Adda e o cantautoare de excepție. Nu cred să mai mire atunci că ea e în fruntea plutonului care are curajul să apeleze la resursa folclorică din rațiuni estetice, nu pur și simplu din unele de marketing. În *Lupii*, de exemplu, o baladă etno-pop,

ADDA – LUPII

cu vag aer de *Enigma* (proiectul muzical al românului Mihai (Michael) Crețu, din care făcea parte vestita Sandra), dezvoltă o invocație adresată divinului (ciobanul) pentru alungarea lupilor ce „vor să fure cântecul inimii ce bate”. E suficientă această formulă pentru a ilustra talentul de a metaforiza al Addei. Punând alături și „când cerul doarme și luna se odihnește,/ oile-au rămas singure-n poveste”, suntem îndreptățiți să credem că, de fapt, cântăreața târgumureșeancă ar putea fi și poetă. Sigur că dacă vrem să aplicăm o critică literară mai cu pretenții constatăm imediat că e simplu de identificat ciobanul cu Dumnezeu și oile cu oamenii, la fel cum e destul de străvezie în „cântecul inimii ce bate” referința la viață, armonie și frumusețe. Și cu cât e sensul mai ușor de descifrat, cu atât arta e mai diluată. Valoarea textului e însă dincolo de aceste metafore transparente, și anume în faptul că prin corelarea lor exprimă încrederea în forța apotropaică a artei (forța de a vindeca, a apăra sau de a înlătura răul) și nu mai puțin sentimentul compasiunii. Suferința Addei nu e una egoistă, ci colectivă, la fel ca speranța izbăvirii. Creația (cântecul), în sine, este pentru ea singura posibilitate de rezistență la entropie, la răul reprezentat de lupi. Din această perspectivă, orice cântec e un descântec. Apelul la elemente folclorice este deci cât se poate de adecvat în viziunea Addei, mai ales într-o piesă ce pare programatică.

Imaginile ce însoțesc cântecul în videoclip insistă asupra semnificației „umane” a metaforei lupilor. Ei reprezintă, concret, și oameni răi, și răutatea din fiecare dintre noi înșine, nu doar niște puteri negative din afara sferei umanului. Totuși, chiar și contribuind la întregul piesei cu această nuanță, n-aș putea spune că e vorba de un videoclip potrivit. Imaginea dansatorilor vârcolaci mi se pare și cam kitsch-oasă și insuficientă în pădurea ielelor de pe tărâmul lui Dracula, iar hora pare ca o joacă a copiilor de grădiniță în țara călușarului. Poate n-ar fi stricat o privire la videoclipul piesei *Dance With The Wolves* a ucrainienței care a câștigat Eurovizionul în 2004, Ruslana. Nu pentru a-l copia, ci pentru a învăța cum se face... Sigur că nereușita videoclipului nu i se poate imputa neapărat Addei. Din punct de vedere interpretativ ea și-a făcut datoria. Dar marii artiști au întotdeauna un cuvânt de spus și la nivelul scenariului și

regiei video. Poate i-ar face bine să se implice mai mult la acest nivel; în definitiv sunt videoclipuri *Adda*, nu *pisica music*, *de moca...* Ultima ei postare pe Internet de care știu, *Nuca din Perete / Freestyle*, îmi dă speranțe și în acest sens. Dacă melodia e luată pur și simplu de pe net, putem totuși vorbi de un minimalism vizual reușit. Nu m-ar mira să strângă destule vizualizări pentru a deveni un videoclip „cu acte în regulă” chiar în starea în care se află acum, cu atât mai mult cu cât textul e o ilustrare a prozaismului *hip-hop*-ului, dar nu mai puțin un program artistic și o formă de militantism:

„sunt o nucă în perete/ cânt lacrimogene pentru fete tocanute și spaghete/ dacă esti hater te poftesc la mine în ghete/ să văd cum se descurcă un scaiete// scriu versuri pe caiete rememorez momente// d-aia tot ce scot pe gură e plin de sentimente// nu mă dau după curente și nu mor de sete// să mă bage lumea-n seamă că mi-am cumpărat șosete// mulți mi-au zis să mă dezbrac// ca să mă difuzeze să-mi arăt măcar un crac/ dar mie îmi place să-mi țin hainele pe mine/ și să fac muzica ce-mi place mie/ pentru cei ca mine pentru cei ca tine/ pentru cei ce dau cu pumnul în masă și nu ascultă de oricine/ pentru cei ce cred că muzica e terapie/ un medicament o voce Dumnezeu în poezie// dacă nu îți place că sunt prea feeling-oasa/ schimbă melodia și rupe-te pe masă/ când eram mică eu nu visam așa/ și dacă am intrat în horă/ dansez doar cum îmi spune inima/ dansez cu muzica dansez cu un înger/ dansez cu o voce ce mă face să sper/ că atunci când o să ajung în cer/ o să fiu mândră de tot ce am făcut ieri// copile promite-ți azi/ că nu renunți chiar de o să cazi/ abia asteaptă să te vadă la pământ/ așteaptă să îți vadă lacrima curgând// tu ești tot tu ești magie/ magie pură și armonie/ speranța vie și o schimbare/ atât de mic dar atât de mare”

Sursa foto: www.crazyradio.ro
ADDA – Lupii - making of

Frumoasa minciună și tristul adevăr

Alda Adria OLTEAN

Își ducea traiul pe la noi, undeva la marginea orașului, după ce treci podul peste râul M., unul de-i ziceau Pip.

Rosa își începea poveștile adevărate de seară, cum le spunea ea, iar nepoții o ascultau tulburăți și cu părurile trase peste cap, imaginându-și grozăviile pe care viața le-ar putea scoate în calea lor într-o bună zi. Nepoții nu adormeau niciodată în timpul povestirii, ba uneori rămâneau treji târziu după ce Rosa pleca din cameră, până ce pacea nopții le potolea bătăile inimii și le liniștea sufletele.

Îi ziceau Pip, de fapt scoteau un fel de sunet rudimentar, un țuit, la care omul răspundea ca la o chemare, așa cum un animal de povară răspunde la îndrumările căruțașului. Se pare că nimeni nu-și mai aducea aminte de numele lui adevărat, pe care-l pierduse odată cu trecerea anilor, sau nu i se potrivea, sau nu-l meritase, cine mai știe... Familie nu avea ca să-și aducă cineva aminte de numele de botez, iar pe om nu-l deranja cătuși de puțin deoarece nu i se părea important să te cheme în vreun fel.

Locuia retras, într-o casă cu două încăperi, împreună cu femeia lui, o ființă scundă și îndesată, posacă și veșnic nemulțumită, iar banii pe care-i făceau lucrând pe la unul și pe la altul, îi pusese deoparte până în ziua în care, în sfârșit, își cumpăra un cal. Și așa apăru Robert în viața lui Pip. Robert era un armăsar robust, negru și lucios, cu coama ondulantă și argintie, și cu o coadă lungă până la pământ.

“Calul avea nume de om, iar omul nu prea avea nume”, se auzi de sub o pătură vocea copilăriei.

Pip era cât se poate de mulțumit de calul lui. Lucrau împreună pământul și făceau o mulțime de treburi grele, căci Robert era puternic și ascultător și trăgea cu ușurință bușteni uscați din pădure și căruțe pline cu piatră de râu pe care Pip le vindea apoi pe bani buni. Munceau mult și începea să le meargă mai bine, iar Pip și Robert erau împreună cât e ziua de lungă, ca doi tovarăși adevărați.

În zilele de sărbătoare Pip îl scotea pe Robert în târg, spălat și țesălat, cu panglici albastre prinse în coama argintie, și îi lăsa pe copii să-l mângâie și să i se urce

în spate, iar iarna îl înhăma la sanie și îi plimba de-a lungul drumului ce șerpuia pe lângă râul M. Lumea începea să se deschidă pentru Pip iar el parcă devenise mai prietenos și povestea oricui voia să-l asculte despre calul său Robert, despre tovarășia lor, despre truda lor comună, despre cum vor îmbătrâni și vor muri împreună. “Eu și Robert, noi doi, vom îmbătrâni împreună”, spunea el cu convingere, pătruns de niște porniri nobile ce nu-i stăteau în fire și de care nu se știa în stare... Și calul zâmbea în sinea lui.

Adevărul e că traiul lui Pip și al femeii lui era din ce în ce mai bun. Curtea li se umplu de orătării, de găște mari, albe și de găini de toate mărimile și culorile, ba își cumpăra și o pereche de păsuni, pe care-i țineau în curtea din față, ca să se vadă din stradă bogăția și belșugul casei.

Mobila uzată fu schimbată cu mobilă nouă, din lemn de cireș, făcută la comandă cu mare țâfnă, bucătăria mărită și îmbrăcată cu faianță din Italia iar pe dușumelele până nu demult goale fuseseră întinse covoare groase din lână. Femeia lui Pip începu să umple casa cu haine, boieli, sticlute de parfum și flacoane cu pomezii, pe care din zgârcenie nu prea le folosea, dar le ținea la vedere, ca să se știe despre bunăstarea în care trăia. Căci așa cum nu există eroi fără răufăcători, tot așa nici cei bogăți nu-și pot savura îndeajuns averița fără câțiva sărăntoci pe lângă ei care să le laude, plini de oftică, averile și bogățiile.

Robert trudea din greu, iar muncile păreau a nu se mai sfârși. Doar serile erau o binecuvântare, când ostenit și cu picioarele tremurânde își găsea odihna în căldura grajdului, unde Pip îi aducea găleți cu apă proaspătă și fân bine mirositor. “Noi doi prietene, noi doi vom îmbătrâni împreună”...

Dar lăcomia începu să scurme în inima uscățivă a lui Pip căci femeia lui era veșnic nemulțumită și neîndestulată. Jinduia întruna după mai mult și orice cheltuială din casă era drastic drămuțită prin ochii ei pătrunzători de cămătăreasă. Ba i se părea că beții păsuni mănâncă prea multe boabe, ba era neîmpăcată că mățele nu prindeau destui șoareci la cât lapte le dădea de dimineață, drept urmare treceau două, trei zile până le mai pune ceva în farfurie. Scotea cu zgârcenie și apa din fântână și scose din rădăcini tufe mari de dalii care

creșteau în spatele casei și pe care trebuia să le ude zilnic căci oricum nu se vedeau de la stradă și nu-i aduceau niciun folos.

Cam așa stăteau lucrurile când Robert începu să schiopăteze. Își mișca cu greu picioarele din spate iar din cauza efortului și a muncii grele genunchii începuseră să-i tremure și avea nevoie de pauze dese în timpul zilelor de lucru. Pip îl îndemna cu greu să se urnească și nici de odihnit nu-l prea lăsa căci treburile erau multe și nu voia să-i zboare câștigurile din mână. Chemă veterinarul, care dădu vina pe vârstă și pe articulațiile uzate, și recomanda odihnă și-un tratament cu unguent și pastile. Îi dădură câteva zile, dar apoi renunțară la unguent căci li se păru c-ar fi prea scump, iar femeii lui Pip i se încleșta mâna pe bani când nu era vorba de fală sau de poftele ei. Și abia trecu de-o săptămână când abandonară tratamentul cu totul deoarece Robert nu dădea semne de înzdrăvenire iar lor li se părea că aruncă degeaba banii din casă. Îl lăsară în pace.

“Și au trăit fericiți și au îmbătrânit împreună, nu?” se auzi plină de nădejde vocea copilăriei.

De fapt, adevărul e că... Dar cui îi trebuie așa ceva? Și cum am putea trăi liniștiți fără a trage între noi și adevărul perdeaua groasă a iluziilor și a credințelor nobile? Și-apoi, există un singur lucru mai dureros decât o minciună, și anume, adevărul. Un adevăr trist despre uscăciunea inimii și urâtirea sufletului.

În fine, se sfătuiră Pip și femeia lui, și făcură de luară un alt cal, un murg mai tânăr și mai puțin muncit, care se gândea ei că ar putea să îndeplinească toate sarcinile lui Robert.

Robert își petrecea zilele pe pajiște, mânca iarba proaspătă și stătea așezat, odihnindu-se la soare ore întregi, căci bătrânețea și truda îl ajunseseră din urmă iar vлага de odinioară îl părăsise. Dar era mulțumit. Numai că nu dură mult.

“Adică, ce? Mănâncă, doarme, manâncă, doarme, se lăfaie mârtoaga la soare toată ziua, lenevește ca-n zi de duminică, iar tu te muncești pentru el. Spală-l, țesă-l, dă-i fân, grăunțe, apă, fă-i loc în grajd, și pentru ce? Ce folos mai avem noi după gloaba asta?” o apucau strigătele pe femeia lui Pip, căci atâta pagubă începuse să-i dea junghiuri la

fiere. Și Pip dădea din cap, și încuviința. Da, trebuia să facă ceva. Și făcu.

Ziua în care mașina abatorului se opri în curtea lor fu ziua în care Robert ieși din viața lui Pip. Se urcă singur în mașină și scoase un oftat.

“Calul oftă în sinea lui?” șopti vocea îngrozită a copilăriei.

Nu, calul oftă de-adevăratelea, un soi de nechezat sfârșit, plin de oboseală și de lehamite. L-au dus, și l-au făcut salam. Iar Pip era mulțumit că primise niște bani. Și femeia lui Pip era mulțumită. Și acesta e tristul adevăr.

Dar căile vieții sunt misterioase și uneori, când toate par să meargă de minune, se întâmplă ceva... Ceva care începe să macine și să spulbere... Ce anume se întâmplă e greu de spus, o rătăcire, o minciună, un adevăr, fiere, venin...

Se dovedi că murgul cel tânăr nu era făcut pentru muncile grele. Era încăpățânat și cu toane și se întâmpla deseori să se oprească din senin, chiar în toiul vreunei munci, fără a ca cineva să-l poată urni din loc cu orele, până-i venea iarăși cheful. Orice muncă ușoară îi lua mult timp iar oamenii începură să-l ocolească pe Pip deoarece mai erau căruțași prin partea locului cu care puteau să-și aranjeze treburile mai repede și mai bine.

Și cum un necaz nu vine niciodată singur ci își aduce cu el frații și surorile – nenorociri, o boală neștiută se abătu asupra orătării din curte, nelăsând după ea decât vreo trei găini sleite de puteri și pe cei doi păsuni zbârliti și cu cozile ciuntite.

Și nimeni nu era mai furios decât femeia lui Pip, căci banii erau prea puțini și nu o mai mulțumeau. Pip îmbătrânise peste noapte. O amăreală neobișnuită părea că i se strecoară în inimă, iar gândurile negre se adunau peste chipul lui, lăsând urmele unei neliniști de neșters. Chipul i se boțise și privirea-i era tulbure, ba unii spuneau că mîntea i se întuneca și începea să își strămbe întruna gura smochinită, vorbind fără noimă despre hoardele de cai-fantomă și tropotele de copite ce se aud toată noaptea deasupra casei.

Femeia lui Pip nu mai avea răbdare. O căută pe Clara, țiganca ce **(Continuarea în pagina 10)**

Din copilărie

La moară

Nelu MĂRGINEAN

Câmpia Transilvaniei nu este de fapt o câmpie în felul în care te-ai gândi când vine vorba de o câmpie. Nu este un șes larg și lung cât vezi cu ochii. Linia orizontului nu-i niciodată departe în Câmpia Transilvaniei. Oamenii au numit-o câmpie pentru că dealurile de aici, nici înalte nici joase, au pante domoale, cu pământ mînos și care pot fi cultivate până pe culme. Văile dintre aceste dealuri domoale sunt largi și line. Fiecare vale are pârâiașul ei, mai firav sau mai bogat, mai mociros sau mai conturat, după cu s-a nimerit să fie. Satele sunt răsirate prin aceste văi domoale, cum domoli la vorba și la umblet sunt și oamenii de pe aceste locuri. Poate că Dumnezeu, la începutul începuturilor, a luat casele în mâna lui mare și dumnezeiască și le-a mprăștiat cum împrăștie țaranul primăvara sămânța pe câmpul ce urmează să-i aduca rod bogat în toamnă, dacă Preasfântul e-ndurător și bun. Și casele s-au așezat cuminiți de-a lungul văilor. Iar dacă s-a-ntâmplat să mai rămână câte-o casă și pe vârf de deal, asta poate fi pusă pe seama întâmplării. Că nici semințele aruncate pe ogor n-ajung toate sub brazdă, ci mai rămâne câte una și desupra țăranei. Și, dacă are noroc să n-o ciugulească vreo pasăre, poate că-și face rădăcină și se prinde bine de țărână încât nici n-o vei deosebi la toamnă de celelalte care au avut noroc de la-nceput. Mai erau, nu-i vorba, și sate mai adunate, mai procopsite, cu case mai mari și mai frumoase. Un astfel de sat era Sârmașu, fost reședință de raion pe vremea când țara era-mpărțită, după modelul rusesc, în regiuni și raioane.

Ca s-ajungi de la Văleni la Sârmașu, o poți face prin mai multe locuri. Poți s-o iei pe Valea Sâmpetruului, prin Sâmpetru apoi, și mai departe prin Dâmbu. Din Dâmbu o iei în stînga spre Sărmășel și apoi dai de Sârmașu. Dar drumu-i mai bun dacă o iei prin Șăulia, o iei apoi spre Miheș trecând prin Vama Șăuliei, treci de Miheș, de Balda și nimerești direct în Sârmașu. Era comună mare Sârmașu acum patruzeci-patruzeci și cinci de ani. Avea spital, magazin cu etaj, o fabricuță de mobilă și o moară vestită. Oamenii de la noi din sat, când aveau de măcinat

grâu pentru pâine, mergeau la moară fie la Sârmașu, fie la Lechincioara, fie la Balda. Copil fiind, îmi plăcea să merg cu tata la moară oriunde, dar cel mai tare mă bucuram când mergeam la moară la Sârmașu.

- Mergem mâine la moară la Sârmașu, spunea tata uitându-se zâmbind la mine... iar tu vii cu mine să ai grijă de cai și să-mi ridici sacii pe umăr. Plecăm cu noaptea-n cap, așa să știi!

Nici nu se putea o bucurie mai mare ca aia. Urma să merg cu tata, cocoțat pe sacii plini cu grâu stivuiți frumos în căruță, urma să merg la Sârmașu, care pentru mine era un fel de oraș. Și ce-mi mai plăcea foarte mult, era faptul că până ne-aștep-tam rîndul la moară, puteam s-ascult în voie ce povesteau oamenii mari, veniți de prin satele din jur. Că așteptându-și rîndul, oamenii s-adunau mai mulți laolaltă și vorbeau vrute și nevrute despre ce s-a-ntâmplat în cutare sau cutare sat sau ce-a pățit nuștiuicare sau nuștiuicine.

Cu noaptea-n cap plecăm, întra-devăr. Pe când se făcea ziuă eram deja dincolo de Vama Șăuliei iar când soarele era de-o suliță deasupra dealului, eram în curtea morii. Tata mergea să-și ia bon de ordine, apoi descărcam sacii și-i punem rezemați de zid, sub șopronul larg din fața morii. Tata dezhăma apoi caii legându-i de dricul căruții și punându-le nutreț să mănânce. Oamenii trebăluiau printre care și căruțe, schimbând câte o vorbă, câte o glumă, sau cindăinindu-se uneori din cine știe ce pricină.

Să tot fi avut vreo zece-unsprezece ani când, la fel ca și-n alte dăți, tata m-a luat cu el la moară la Sârmașu. Dar ziua aceia de vară secetoasă și cu zăpușeală mare, mi-a rămas mai bine-nti-părită-n minte decât orice alt mers la moară.

A fost multă lume în ziua aceia la moară. Oamenii-și așteptau cuminiți rîndul, unii moțâind în căruță, alții, adunați la umbra unui nuc mare și bătrân ce-acoperea cu coroana lui un sfert din ograda morii, povesteau de una, de alta.

Să fi fost zece-unsprezece ceasul când în curtea morii, venind dinspre șosea, a intrat o căruța cu roți de cauciuc - lucru mare pe-atunci - trasă de doi cai mari, negrii și bine îngrijiți. Pe sacii mari de iută, plini cu grâu și stivuiți frumos în căruță, se-dea ca pe un tron un om cu fața mare și roșie, cu un clop de paie nou-nouț pe cap, cu o cămașă albă și largă sugrumată la brâu de un șerpar lat cu ținte de alamă, care-i scotea în evidență pântecul mare și rotund, ușor revărsat peste șerpar.

- Ni-l-ai mă pe Băzgău! spus

cu voce tare unul slab și scofălcit din grupul de sub nuc.

- Zi și tu dracului mai încet, că te-aude... îl luă la rost altul.

- Da' las' să m-audă... că dără tătă lumea-i spune așa și știe și el și nu să mănăie.

- Noroc măi rumânilor, strigă Băzgău cu o voce ca de tunet, coborând din căruță. Mai rămasu-mi-o și mie o țără de loc pin-tră voi să-mi macin și io grăuțu'?

- O fi rămas, bade Vasăle... că dără moara nu s-oprește până nu gată tăt de macinat ce s-o adunat în ograda morii.

- Noroc, mă Liut! strigă Băzgău vesel. Era să nu te mai cunosc. Da' cum de ești aici la moară? Moara de la voi din Balda nu umblă?

- Nu umblă, bade Vasăle de vro doua luni... că s-o strâcat nuș'ce la ea.

- Da pe puradelu' meu nu l-ai văzut pe-aici? Știi de cine zăc!

- Pe-aici trebe să fie. Străgă-l numa... Da' ni că și vine. Are nas bun țâgănușu'... una-două simte că-i rost de ceva câștig. Dinspre closetul răblăgit din fundul curții și-a făcut apariția un țigan de statură mijlocie, nu prea vânjos, dar, totuși, destul de bine legat. Venea hotărât, strângându-și din mers brăcinarul pantalonilor largi și peticiți. În colțul gurii avea o țigară abia aprinsă, din care pufăia ca o locomotivă.

- Aicea-s, bade Vasăle dacă m-ai străgat. Îmi dai oarece de lucru, mâncaț-aș ochii?!

- Nu te-am străgat, mă faraoane. Da-i bine că ești aici... că chiar am ceva treabă pintru tine. Uită cum facem: îmi cari sacii, că pe mine mă dor rău șelile, m-ajută la măcinat și la pus sacii cu făină înapoi în căruță și io-ț dau țâie trizăci de lei. Bine-i așa?

- Bine-i, mânca-ț-aș gura. Da-mi dai ș-on deț de jinars.

- Băă... dos-de-ceaun! Țăganu' tăt țăgan... dă-mi mânca-ț-aș o ulcică de apă, c-așa mi-i de foame că n-am unde dormi la noapte... bine mă! Ț dau ș-on deț.

- Așa, bade Vasăle. Știu io bine că dumneata ești on domn și jumătate. No! Aburca-mi în spate sacii. C-apăi după ce macini, știu io bine că-mi dai și v-on kil de făină de-aia de tri nule... c-am căpătat o țără de urdă di la on cioban, și-mi face țăganca plăcinte subțări, cu urdă și cu mărar... că Doamne ce-mi mai plac.

- Mă obraz gros... ia cară tu sacii cum ne-o fost înțălesu'... ș-om mai vedea noi cu făina aia. C-amu-ț trântesc vârfu' cizmii între buci de-i umbla dup'aia ca prisnelu! Țu-ț șatra care te-o prăsăt de boxălit. Ni mă la el... tună Băzgău, dar se simțea din vocea lui că-l umfla răsul.

Cei de sub nuc râdeau ținându-se de burți privind la circul dintre Băzgău și țigan. Râdea mai ales unul cu sprâncene groase și cu nasul mâncat de ceva boală de i te puteai uita în nări până-n adâncul capului parcă. Râdea tare și fornăit încât cei de lângă el râdeau și de răsul lui atât de caraghios.

- Hai măă! Nu mai radeți de țăganu' meu. Că-i harnic, nu-i puturos ca voi care vă beșăți pe voi acolo la umbra nucului, tună Băzgău vrând să pară supărat. Cei de sub nuc se mai potoliră din răs după o vreme.

- Da' Băzgău ăsta cine-i și de unde-i? Întrebă într-un târziu cel cu nasul mâncat de boală. 'Mneata pari a-l cunoaște bine, zise către cel care răspundea la numele de Liut.

- Nu-l cunosc așa bine... l-am mai întâlnit pi la țăguri că-i sfârnar mare. Cumpără de-aici, vinde dincolo. Și, aproape întotdeauna, în câștig. Porci, vaci, cai, nu contează... banu' să iasă. O făcut și pușcărie pintru sfârănit, da' nu s-ostoaie. De loc îi di prin părțile Sălivașului sau din Micești, mai ști-l sârăcia. Și caii ăștia faini, pun pariu că nu-i are de mai mult de-o săptămână... și mare lucru dac-apucă toamna la el în poiată. C-așa-i el, încheie Liut solemn de parcă pronunța o sentință.

Da' mai poznă-i cu țăganu' ăsta a lui, cu Ioșca. N-ar fi bai cu el sârăcu' că-i harnic. Da' are o droaie de copii și mai are on bai care-i baiu' lu' țății țăganii aproape: când câștigă on ban, nu să lasă până nu-l mântuie repede-repede... Mâncă, bea, joacă. Nu-i bai că dup-aia zăle-ntregi mânca zamă de urzăci... dacă sunt și d-elea. Az-iarnă am răs de bietu' Ioșca, de să mă piș pe mine, nu alta. Hai numa' să vă povestesc. Era cam pi la Stretenie, la-nceputu' lu' februarie adică... luna lor a țăganilor. De luna asta li-i ăl mai groază la țăgani. Că cică așa zăce țăganu': „Fie iarna cât de rece, numa' fauru' de-ar trece!”. No și, cum zăceam... era pe la Stretenie. Și Ioșca ăsta zgribulea prin fața bolzii, îmbrăcat cam subțărel și cu niște pantofi crepați în picioare. Nuș'ce căta pe-acolo, poate aștepta să-l cheme careva să-i taie lemne sau să-i rânească în cotete la porci. No și trece pe-acolo unu' care-i brigader la noi în sat și-l vede pe ăsta, pe Ioșca și-i zăce: „Ce faci mă Ioșca, nu ți-i frig?” „Frig bade Petre, frig zo, zăce țăganu'”. De mi-i vedea la vară că stau la umbră, să bagi furca-n mine.” Doamneeee! Ce-am mai răs. No! Puteți voi să vă daț sama ce frig îi era la țăganu ăsta? Încheie Liut încându-se într-un hohot de răs care s-a
(Continuarea în pagina 10)

MENTALITĂȚI CONTEMPORANE II

În numărul anterior al revistei **LitArt** (Anul VI, 12 (69), decembrie 2015) cititorii au făcut cunoștință cu aprecierea, implicită, a gânditorului **Michel Houellebecq**, asupra înregimentării omului contemporan în mecanismele societății de consum, chiar și în ceea ce privește petrecerea concediilor, care ar trebui să fie o eliberare din cotidian și o descoperire personală a unor noi zone de cultură și de civilizație.

Traducerea articolului *L'Allemand*, efectuată după Michael Houellebecq, **Rester vivant et autres textes**, Editura "J'ai lu", Colectia <<Librio>>, Paris, 1999, 79-81, prezintă o altă anomalie, o altă maladie a vremurilor de acum. Anume, dezrădăcinarea benevolă a celor de vârstă a treia, "eliberarea" lor de spațiul național, văzut ca unul al muncii și al constrângerilor, și evadarea într-o nouă lume, cu care nu au nicio tangență, nicio legătură sufletească. Migrația acreasta, care poate lua chiar un aspect colectiv, este și ea un semn al alienării omului contemporan, ale cărui rădăcini și legături cu un mediu familial, social și etnic au fost erodate de o malefică globalizare. **(Seleția textelor, traducere, prezentare și note, prof. ALEXANDRU CIUBĂCĂ)**

NEAMȚUL

"Tată cum se desfășoară viața unui neamț. În tinerețe, la vârsta maturității, neamțul *munceste* (în mod obișnuit, în Germania). El se găsește uneori în șomaj, dar mai puțin frecvent decât francezul. În orice caz, odată cu trecerea anilor, neamțul ajunge la vârsta pensionării; el are, de acum înainte, grija alegerii locului de reședință. Se va instala la o mică fermă din Suabia? Sau într-o locuință de la periferia rezidențială din Munich? Uneori, dar, în realitate, din ce în ce mai rar. În sufletul neamțului, între cincizeci și cinci și șaizeci de ani se petrece o mutație profundă. Asemeni berzei în timpul iernii, asemeni adeptului mișcării hippie din vremurile trecute, asemeni evreului adept al mișcării *Goa trance**, germanul *pleacă spre Sud*. Îl regăsim în Spania, adesea pe coasta mării, între Cartagena și Valencia. Anumite specimene — dintr-un mediu socio-cultural mai redus — au fost semnalate în insulele Canare sau la Madeira.

Această mutație profundă, existențială, definitivă, nu surprinde prea mult anturajul; ea a fost pregătită de numeroasele sejururi în timpul concediilor, a devenit aproape inevitabilă prin cumpărarea unui apartament. Astfel, neamțul trăiește, profită de ultimii ani frumoși ai vieții. Acest fenomen mi s-a revelat pentru prima dată în noiembrie 1992. Circulând cu mașina ceva mai la nord de Alicante, am avut ciudata idee de a mă opri într-un minoraș, care ar putea fi considerat, prin analogie, un sat; marea era extrem de aproape. Acest sat nu avea nume; probabil nu îi venise încă timpul — nicio casă, în mod evident, nu era anterioară anului 1980. Era în jurul orei șaptesprezece. Mergând de-a lungul străzilor pustii, am constatat mai întâi un fenomen bizar: firmele magazinelor și ale cafenelelor, meniurile din restaurante, toate erau scrise în limba germană. Mi-am cumpărat niște provizii, apoi am constatat că localitatea începea să se însufletească. O populație, din ce

în ce mai densă, se îmbulzea pe străzi, în piețe, pe țărmul mării; părea cuprinsă de o poftă aprigă de a consuma. Niște menajere ieșeau de prin locuințe. Niște mustăcioși se salutau călduros și păreau că pun la punct detaliile unei serate. Omogenitatea acestei populații, mai întâi frapantă, deveni încetul cu încetul obsedantă, iar eu a trebuit, către orele nouăsprezece, să accept evidența: ORAȘUL ERA LOCUIT ÎN ÎNTREGIME DE PENSIONARI GERMANI.

Așadar, structural, viața neamțului amintește îndeaproape viața muncitorului imigrat. Fie o țară A și o țară B. Țara A e resimțită drept o țară a muncii; în ea, totul este funcțional, plictisitor și precis. Cât privește țara B, acolo își petrece timpul liber: concediile, anii de pensie. El regretă că o părăsește, aspiră mereu să revină acolo. Tocmai în țara B leagă adevăratele prietenii, niște prietenii profunde; în țara B își cumpără o locuință luxoasă, locuință pe care dorește să o lase moștenire copiilor săi. În general, țara B e situată mai la Sud.

Trebuie să conchidem de aici că Germania a devenit o regiune a lumii unde neamțul nu mai dorește să trăiască și de unde evadează îndată ce este posibil? Eu cred că putem trage această concluzie. Așadar, opinia lui despre țara natală este apropiată de cea a unui turc. Nu există vreo diferență reală. Totuși, rămân de făcut câteva ajustări de detaliu.

În general, neamțul e înzestrat cu o familie, alcătuită din unul sau doi copii. Asemenea părinților lor, la vârsta lor, acești copii *muncesc*. Iată, pentru pensionar, ocazia unei micromigrații — cu totul sezonieră, întrucât ea se petrece în perioada sărbătorilor, adică între Crăciun și Anul Nou. **(ATENȚIE: fenomenul descris în continuare nu este observabil la muncitorul imigrat propriu-zis; detaliile mi-au fost comunicate de către Bertrand, chelner la braseria "Mediterana", din Narbonne.)**

Drumul între Cartagena și Wuppertal, chiar și la bordul unei mașini puternice, e lung.

Deci, venind seara, neamțul resimte adesea nevoia unei întreruperi a călătoriei; regiunea Languedoc-Roussillon, înzestrată cu unități hoteliere moderne, oferă posibilitatea unei alegeri satisfăcătoare. În acest moment, ceea ce a fost mai greu a trecut: rețeaua autorutieră franceză, orice s-ar spune, rămâne superioară celei spaniole. Cuprins de o destindere plăcută după masă (stridii de Bouzigues, supe à la provençale, ciorbă de pește provensală pentru două persoane, în sezon), neamțul își deschide sufletul. În aceste clipe, el vorbește despre fiica sa, care lucrează într-o galerie de artă de la Düsseldorf; despre ginerele său, informatician; despre problemele lor de cuplu și despre posibilele soluții. El vorbește.

<<Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?

Es ist der Vater mit seinem Kind.>> **

Ceea ce spune neamțul, la această oră și la această oprire, nu are prea mare importanță. El se găsește, în orice caz, într-o țară de tranzit și poate să dea frâu liber cugetărilor sale profunde; iar gânduri profunde, el are destule.

Mai târziu, doarme; probabil că este cel mai bun lucru pe care îl poate face.

A fost rubrica noastră: <<Paritatea franc-marcă, modelul economic german>>. Noapte bună tuturor!"

Note

* Mișcare spirituală și muzicală exotica, orientală, care își află origine în statul Goa, situat în vestul Indiei, independent din 1987; muzica are un ritm energic și urmărește producerea unei stări de transă ascultătorilor. A devenit extrem de populară în Occident, după împletirea formelor ei tradiționale cu muzica electronică.

** "Cine călărește așa târziu prin vânt și noapte? Este tatăl împreună cu fiul său." (În limba germană, în original) — Sunt primele două versuri din balada **Regele ielelor** de **Johann Wolfgang Goethe**.

COLOCVIILE DE IARNĂ ȘI GALA PREMIILOR SCRITORILOR MUREȘENI

Cititorii târgumureșeni de literatură și filosofie s-au bucurat, sâmbătă, 19 decembrie 2015, de o manifestare culturală de excepție: Colocviile de iarnă și gala premiilor scriitorilor mureșeni. Organizată de Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, în colaborare cu Primăria Municipiului, Editura „Ardealul” și Universitatea „Petru Maior”, aceasta s-a desfășurat în Sala Club-30 a Cinematografului „Arta” din municipiu, avându-i ca invitați de onoare pe acad. dr. Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, dr. Dorin Florea, primarul Municipiului Târgu-Mureș, și dr. Mihai Popa, director al Editurii Academiei Române. Moderatorul întregii manifestări: dr. Eugeniu Nistor, scriitor, cercetător științific, directorul Editurii „Ardealul” din Târgu-Mureș.

Criticul și istoricul literar Cornel Moraru a făcut cunoscută opțiunea finală a juriului Filialei (din care au făcut parte, ca membri, și scriitorii: Al. Cistelean, Dorin Ștefănescu, Kocsis Francisko și Eugeniu Nistor) și, în calitate de președinte al acestuia, a decernat următoarele premii: **poezie** – Ion Dumbravă, pentru volumul „Ceea ce ne rămâne” (Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2014); **proză** – Victor Știr, pentru „Drumețiile castelanei” (Editura Studis, Iași, 2014); **eseu** – Marius Iosif, pentru „O ecologie a sacru-lui” (Editura Tracus Arte, București, 2014) iar pentru **debut** – tinerei scriitoare Hristina Doroftei, autoarea volumului de versuri „Reflexie” (Editura Junimea, Iași, 2014).

De asemenea, tot cu acest prilej, au fost decernate premiile Editurii „Ardealul” (director: Eugeniu Nistor, cea de-a doua editură a Uniunii Scriitorilor din România, după Cartea Românească din București) unor oameni de cultură care, de-a lungul celor 20 de ani de la fondarea acesteia (1995-2015), au contribuit la prestigiul și recunoașterea ei; astfel d-lui acad. dr. Alexandru Surdu i s-a decernat o diplomă de onoare, iar cu diplome de excelență au fost distinși: dr. Mihai Popa, prof. univ. dr. Cornel Sigmirean, prof. univ. dr. Mircea Buruian, scriitorul și publicistul Lazăr Lădăriu, prof. univ. dr. Iulian Boldea, conf. univ. dr. Luminița Chiorean.

Mihai Suciu

„De la Oarba vin, de la Cipău. Am vizitat băieții acolo. Unde-am luptat”.

Pe băieți i-a aflat tot acolo, sub dealul Sângeorgiului, veteranul Marin Moise. Cuminti și eroi, aliniați impecabil ca la apelul de seară, sub lespezile de granit. Sau, mai nou, întrupați în statui, dăltuite cu pietate și har în veșnicia pietrei. În memoria omului urcat prin vârste, mai împutinat la trup și mai încovoiat, cu chipul senectuții suprapus trupului odinioară voinic camarazii de arme trăiesc pe vecie, așa cum i-a știut: tineri și frumoși.

De ce nu i-o fi vizitat până azi, vreme de aproape cinci decenii, mai greu de spus. Poate depărtarea; uitarea, nicidecum! I-a dat ghes, ce-i drept, și un decupaj dintr-un ziar, articol adunând laolaltă mai multe drepturi ce li s-ar fi convenit veteranilor de război și de care nu au beneficiat decât sub formă de... promisiuni. I-ar prinde bine și de acum înainte.

Moto: „À la guerre, comme à la guerre”

ATUNCI CÂND MUREȘUL ARDEA

Greul, maigreul vârstei abia de-acum începe. Da, drepturi, fără a închide ochii la datorii. A vărsat o lacrimă pe un mormânt, în loc cu verdeață, pentru cei ce nu mai au nevoie nici de unele, nici de altele. La Oarba, un imens mormânt colectiv al miilor de flăcăi răpuși în dimineața vieții; nici chiar un Mureș de lacrimi n-ar fi de-ajuns în cumpănă cu dimensiunea jertfei. Iată de ce și-a părăsit pentru câteva zile octogenarul Marin Moise rosturile, la ceas împovărat de griji gospodărești, acolo, în depărtata Dobrogea, comuna Castel, cătun Nisipari, numărul 72 la poartă. E o minune că a scăpat atunci, neputând mulțumi îndestul Celui de Sus.

- Când m-am născut, pe 12 august 914, s-a făcut întunerice. Semn de la Dumnezeu. Scoteam apă din fântână la Oarba. Vuiam gloanțele, dar pe mine nu m-au atins. Sigur, am tras și eu. Cu pistol Miorița 32 focuri, automat. Trăgeam. În subordine aveam un pluton, 32 de oameni. Din Ialomița mulți, comuna Misleanu, Ciocchina, Gheorghe Lazăr, Amara, băieții mei.

- **Câți au supraviețuit?**

- M-au murit. Și morți, și răniți. Veneau întăriri continuu. Vă rog să-mi luați interviul bine, ca să vă spun cum a fost.

- **Cum a fost?**

- Groaznic. 127 au murit în jurul meu.

- **11.000 de toți, contabilizează**

istoria. Mai apropiați?

- Sergentul Petcuci Stancu, tot dobrogean, din Negru Vodă. Era acordeonist. Cânta. Trăgeau cu brandurile nemții. O schijă i-a pătruns prin spate, i-a străpuns inima. Avea o găleată cu vin alături. Mergeam la atac, ne mai îmbărbătam cu vin. La Miskolc, au otrăvit butoaiele cu vin. Rușii beau, noi nu. Morți pe loc. Boboc Ioan, din Ialomița, soldat, Răducanu Tudor, fruntaș. Nedelea Ioan, trăgător la pușca mitralieră. De la mine din sat. Marin Anton, sergent, Cârlig Alexandru, caporal 18 Artilerie Constanța.

- **Cum a mai fost?**

- Vă spun tot. Am plecat spre Cojocna. Ne-au ieșit cu căldări de vin și cu mâncare fetele, țucu-le ochii! Generalul Pătrașcu primea defilarea. Șoseaua a fost reparaată. Au început să tragă. Numai așa săreau capetele! Am intrat în Sfânta Biserică. Până la urmă, i-am prins pe dușmani. De acolo, - la Apahida. Lupte grele. Tancuri. Am tras cu un tun, n-am nimerit. Cu al doilea proiectil, i-am făcut prof. Iar am tras. I-am scos din luptă. Someșul - gard cu sârmă ghimpată. Podul - aruncat în aer de nemți. 16 nemțoaice prizoniere de război. Mi s-au dat în pază. Frumoase ca niște zâne! 50.000 mi-au promis ca să le dau drumul. Căpitanul Drăghici, fie-i țărâna ușoară: Să nu le dai drumul! Le-am dat pe mâna ostașilor, să le judece. Tineri și ei, tinere și ele,

ochi albaștri, zburdalnici...

- **Minus una, cred!**

- N-am fost câne, să trag în carne vie. 30 de ani, tânăr.

- **Erau, înțeleg, și dușmani... frumoși, ochi albaștri!**

- Gându-mi era acasă. O femeie cum nu se există. Nu vreau să intru în pământ să nu declar. Orfan de război. Tata la Mărăști-Mărășești a căzut. Mi se născuse fata. Șase copii am, unu a murit. Patru fete, doi băieți. Frumoși, buni copii...

- **Să ne întoarcem la acel Mărășești mureșean. Se spune, mai șoptit, că la Oarba aliații v-au împins în susul dealului, spre cotele 465 și 495 puternic fortificate. Le-ați fi putut lua prin învăluire, fără atâtea victime nevinovate.**

- Rușii! Unde era mai greu, acolo ne puneau. S-au mai răz bunat și românii. Unde n-a întors mitraliera spre ei Nedelea; erau beți, nu le puteai sta împotriva. Războiul te mai supune și fărădelegii...

Așa-i, nea Marin Moise, războiul te mai supune, fără de voie, și frădelegii, odată ieșit din matca omeniei, pretinzând vieți fără de prihană. Iată de ce, printre atâtea griji ale zilei, nu avem voie să uităm nici datoriile trecutului. Prin EI, eroii plecați dureros de prematur în eternitate, ȚARA stă dreaptă în fața timpului. Și a spațiului...

.....
Actorul Robert Oprea nu lasă cale de întors:

Am dat play carierei mele

Studentul-actor Robert Oprea a urcat în această lună pe scenă, în premieră în spectacolul ÎN TRAFIC de Alina Nelega.

Robert Oprea este student în anul I la Masterul de Arta Actorului al Universității de Artă din Târgu-Mureș, iar Emilia Ostace i-a smuls un micro-interviu care poate fi găsit și pe pagina oficială a Teatrului Național Târgu-Mureș, www.teatronational.ro, unde puteți consulta programul instituției, puteți cunoaște echipa de actori, dar unde puteți citi și alte materiale interesante din și despre viața instituției teatrale mureșene.

Emilia Ostace: Anul trecut ai debutat la Teatrul Național în **Vivaldi și anotimpurile**. Cum a fost să lucrezi cu Gigi Căciuleanu, dar și cu ceilalți actori ai **Companiei Liviu Rebreanu**?
Robert Oprea: Am fost foarte bucuros când am fost chemat să mă alătur distribuției de la **Vivaldi și anotimpurile**. Gigi Căciuleanu este un om minunat, cu o energie și o bună dispoziție molipsitoare. Ne repeta de câte ori se ivea ocazia că "în teatru există și magie" - sunt întru totul de acord, pentru mine chiar a fost magic. Mă simt foarte bine alături de trupa **Companiei Liviu Rebreanu**. Abia aștept următoarea colaborare.

E.O.: Te afli acum la cea de-a doua colaborare cu Teatrul Național Târgu-Mureș și chiar într-o piesă premiată la Galele UNITER, este

vorba despre **În trafic** de Alina Nelega. Spune-ne cum s-a întâmplat și cum te simți în acest rol?

R.O.: Am fost plăcut surprins când mi s-a propus să lucrez din nou pe scena Teatrului

Național. Voi avea, ca și la cealaltă colaborare, foarte multe de învățat. E prima dată când mă întâlnesc pe scenă cu Elena Porea. Cu Andrei Chiran, Claudiu Banciu și Claudiu Știan am mai lucrat la **Vivaldi și anotimpurile**, iar cu Attila Simon am mai lucrat la un spectacol de licență. Am emoții, având în vedere că timpul este destul de scurt, dar cred că asta e provocarea, iar mie îmi plac provocările.

E.O.: Ce înseamnă pentru tine, implicit pentru cariera ta, aceste colaborări cu Teatrul Național Târgu-Mureș, student fiind încă?

R.O.: Pe scurt pot spune că am dat play carierei mele. Colaborările reprezintă un început de drum spre - de ce nu - o colaborare mai lungă pe viitor.

Din copilărie

La moară

(Urmare din pagina 7)

pierdut însă repede în hohotul colectiv al celorlalți.

S-a făcut zăpușeală mare și de priveai în zare, aveai impresia că aerul-i o apă care se mișcă neostoit. Bâzgău tocmai îi ridica lui Ioșca ultimul sac pe umăr, întrebându-l în același timp dacă nu cumva i-i borțoasă piranda iarăși.

- Borțoasă dară, spuse Ioșca cu glasul sugrumat de la greutatea sacului. Dacă-i băiet nu mi-l botezi 'mneata, bade Vasăle? Să aibă și puradelu' meu ăl mai mic nănaș cu fală...

- Ți-l botez, mă Ioșca, ți-l botez. Să mă bată soarele de nu ți-l botez. Da' de unde știi tu că ăsta o să fie puradelu' ăl mai mic? Că voi... ca iepurii. Sub nuc se iscă un alt hohot de râs. Bâzgău căută ceva în lada căruții, după care porni bățos spre cei de sub nuc. No mă... puturoșilor! Luaț de-aici glaja asta cu jinars și plimbatu' pi la ficcare. Fac cinste c-am făcut alaltăieri on târg bun... mi-o ieșit câștig fain.

- Nu cumva de caii ăștia-i vorba, bade Vasăle? întrebă Liuț răsând.

- Ba ie mă! de ei îi vorba. I-am cumpărat la on preț pe care deal'dat nu luam poate unu' nu doi. Di la unu di la mine din sat care șede mai pe-o văgăună i-am luat. L-am prins la strâmtoare de bani și l-am igzăcutat, ha ha ha!

- Da' tare mi-i că n-apucă toamna la dumneata...

- N-apucă, n-apucă! Tăte au

un preț, mă Liuț. Și dacă mâine capăt on preț bun pe ei, gata... i-am măritat. Că numa două lucruri îs de neprețuit pe lumea asta: viața pe care Dumnezău Ț-o dat-o și n-ai drept s-o vinzi și s-o cumperi... și-n al doilea rând copiii Țănuți aproape. Aproape de suflet, vreau să zăc. Că nu-i bai dacă să duc în lumea largă... da' să nu uite de tine și să săntoarcă cu dor și cu dragoste acasă când pot. Că prin copii traiești și după ce mori. Dacă n-ai copiii aproape, repede te uită lumea și chiar și mormântu-țu rămâne o moviliță înălținită care n-ctet-încet nici nu să mai cunoaște.

- Vorovești ca on predicator de-ăla di la pocăiți, bade Vasăle, râse Liuț, iar ceilalți răsără și ei.

- Nu-s io de de-alea... io m-am născut greco-catolic și greco-catolic vreau să mor. Chiar dacă ăștia, și făcu un semn semnificativ cu capul peste umăr, ne-o luat preoții și i-o sălit să să facă ortodocși. Și care n-o vrut să treacă, o fost luat și dus la tăiat de trăstie pe nuș'unde. No... da asta-i altă poveste... no... purtați-vă cu glaja aia da' să lasaț de-on deț și la purdanu' meu.

Oamenii dădeau sticla din mână-n mână trăgând câte-un gât de pălincă, unii strâmbându-se de ȧria ei, alții plescăind din limbă a mare plăcere.

- Mulțam de jinars, bade Vasăle, zise Liuț în numele celorlalți, că tare-o fost bun.

- Să vă fie de bine, mă! Numa noroc să am la treburile mele, că tătdeauna miluiesc pe careva sau fac cinste cu beutură.

Târziu după amiază, am măcinat și noi și am pornit-o spre casă cu sacii plini de făină albă și încă ușor călduță.

- Tată, ce-o vrut să zăcă Bâzgău când o vorbit de „ăștia” și-o arătat cu capu' peste umăr? Cine-s „ăștia”?

- De ăi care conduc țara, de comuniști adică... Da' nu-i bine să vorovim de de-alea, că nu știi cin' te-aude și-i bai dup-aia.

Aproape apunea soarele când am ajuns acasa și-am descărcat sacii. Gându-mi era tot la Bâzgău și la felul lui de a vorbi: sigur și apăsat. Tot cu el în gând am și adormit. Și-n seara următoare, cam pe la ora la care veneau vacile din ciurdă, s-a-ntors și tata acasă de pe la treburile lui. L-am văzut de la-nceput că era cu gândurile duse. Într-un târziu, s-a așezat lângă mine pe treptele casei. A stat o vreme așa, fără să zica ceva. M-a privit apoi lung și a zis:

- No, vezi tu mă copile ce-i viața? O vinit în după-ameza asta di la moară di la Sărmașu, Vasălie Miclea. M-am întâlnit cu el și mi-o povestit că vorovea lumea pi la moară că ieri, unu' Bâzgău, sfârnar mare di pin satile astea din Bistrița o fost la moară la Sărmașu. Și când s-ontors acasă, o murit pe drum... i-o crepat inima-n chept cică. Da' el șădea în căruța de parcă era viu. Caii cică l-o dus sânhuri, da' nu la el acasă, că la vechiu' stăpân, că ei drumu' ăla-l știa. Tata ȧcu o vreme iar pe urmă murmură așa... mai mult pentru sine: Dumnezău să-l ierte și să-l hodineasca!

N-am găsit niciun cuvânt pe care să-l spun. Parcă-l vedeam în fața mea pe Bâzgău, cu fața lui mare și roșie, cu cămașa lui albă și largă, cu șerparul lui lat și cu ținte de alamă. M-am trezit spunând și eu în șoaptă: „Dumnezeu să-l ierte!”

Spectacolul CRIZE revine la Sala Mică

Compania Liviu Rebreanu a Teatrului Național Târgu-Mureș anunță reprezentarea cu spectacolul **CRIZE sau Altă poveste de dragoste** de Mihai Ignat, în regia lui Alexandar Ivanovski, scenografia Cosmin Ardeleanu, muzica originală Sashko Kostov, coregrafia Ervin Ruszuly.

Reprezentarea va avea loc sâmbătă 23 ianuarie 2016, ora 19.30, la Sala Mică.

Distribuția: Ion Vântu/Nicolae Cristache, Rareș Budileanu, Alexandru-Andrei Chiran, Delia Martin, Anca Loghin, Georgiana Ghergu, Mihaela Mihai.

CRIZE sau Încă o poveste de dragoste este cel mai cunoscut text al lui Mihai Ignat, nominalizat în anul 2003 la "International Radio Playwriting Competition 2003", concurs al BBC World Service precum și la concursul UNITER "Cea mai bună piesă românească a anului 2003".

Aleksandar Ivanovski a absolvit regia la Facultatea de Arte Dramatice din Skopje și din 2000 regizează spectacole de teatru și coordonează ateliere de actorie, regie și dramaturgie în Germania, Slovacia, România, Ungaria și Macedonia. În 2010 a înființat Centrul pentru Acțiuni Creative IMPACT și organizează IMPACT Fest - festival internațional de teatru și arte performative dedicat schimbului intercultural european în domeniul artelor teatrale.

TEATRUL NAȚIONAL
CERE AJUTOR

Dragi iubitori ai Teatrului, Teatrul Național Târgu Mureș vă solicită sprijinul!

În vederea realizării spectacolului Trei surori de A.P.Cehov, în regia lui Harsányi Zsolt, avem nevoie de ajutorul spectatorilor noștri.

În cazul în care aveți în posesie covoare persane (vechi sau noi), rame de tablouri care nu vă mai sunt de folos, le puteți dona instituției noastre, pentru a le pune în lumina reflectoarelor.

Acestea sunt necesare pentru realizarea scenografiei spectacolului **Trei surori** ce va avea premiera în data de 27 februarie 2016, ora 19.30, la Sala Mică.

Dacă sunteți în situația de a ne putea ajuta vă rugăm să sunați la numerele 0736.628.236 (Tar Miklós) sau 0740.886.982 (Nicu Băgăian).

Vă mulțumim anticipat!

DIRECTOR GENERAL
Gasparik Attila

Frumoasa minciună și tristul adevăr

(Urmare din pagina 6)

vinde flori în fața cimitirului și îi făgădui de toate numai să-i scape de năpastă și să alunge departe afurisenia și blestemul. Dar degeaba căută Clara în zațul de cafea și în spuma fierturilor sfințite cu busuioi, căci se părea că nu era nimic necurat la mijloc. Or cel puțin așa înțelesese femeia lui Pip când Clara-i spusese că nu aflase nimic decât adevărul. Nu-și făcea gânduri, știa ea că adevărul e întotdeauna binevenit (nu?), și frumos, și bun, și îngăduitor.

Însă toate speranțele îi pieiră

peste două zile când, din senin, în timp ce-și mâncau în liniște supa de găină, Pip se ridică de la masă și porni hotărât spre mijlocul curții până nu demult plină cu orătânie. Se înfipse bine pe picioare și începu să necheze furios, cu gâtul întins și cu capul aplecat înainte. Și necheză fără încetare până ce venele gâtului i se îngroșară cât degetul, iar pe copiii din vecini, cățarați pe garduri, începu să-i doară burta de atâta râs și atâta distracție.

Dar femeia lui Pip era îngropată în rușine și spaimă. Îl părăsi pe Pip în mijlocul ruinei și a nebuliei lui

și plecă se pare la niște rubedenii de-ale ei, oricum nimeni nu a mai văzut-o de atunci.

Uneori oamenii îl mai văd pe Pip, plimbându-se ȧntoș pe marginea drumului, cu un umblet ciudat, ca un fel de mers la trap, sau gonind nebunește în galop.

...Și așa erau poveștile Rosei. Și toate poveștile ajungeau la un sfârșit. Și întotdeauna vocea copilăriei protesta, căci pentru ea sfârșitul era ceva îndepărtat și nebulos, ceva imposibil de cuprins și de imaginat, iar poveștile adevărate nu au niciodată sfârșit.

Anul cultural 2015 al Galeriei și Filialei UAPR Mureș

Mana Bucur, artist vizual

Iată a mai trecut un an și după cum v-am obișnuit **Salonul de iarnă 2015** a marcat trecerea dintre ani. Acest salon a fost găzduit și încă este, în clădirea muzeului din cetatea municipiului deoarece în luna decembrie galeria noastră a fost gazda expoziției **Totem**. Expun peste 50 de artiști cu lucrări de pictură în marea majoritate, cu sculptură, artă decorativă și printuri. Cei ce n-ați apucat să vedeți salonul mai aveți la dispoziție încă două săptămâni (23 ianuarie) în care puteți vizita colecția expusă.

Anul 2015 a fost un an bogat pentru filiala noastră, a început cu schimbul celor două saloane, respectiv salonul nostru cu cel din Bistrița, mai apoi, în urma unei selecții atente, expunerea lor în galeria MAMŪ din Budapesta, în luna martie și în București la galeriile ASE.

Anul calendaristic al galeriei noastre, de asemenea, s-a derulat

în regim de "foc continuu", multe expoziții, de varii specialități, de niveluri tot atât de diverse.

Trebuie să menționez cele mai importante și anume, Salonul național de arte textile "Ariadnae", a XIX-a ediție, curator Nagy Dalma, care menține ștacheta calitativă la același înalt nivel de ani de zile și Expoziția de arte vizuale "Totem" - a VI-a ediție, care însumează întotdeauna mulți artiști consacrați sau în devenire, ca rezultat al eforturilor pictorului Adrian Chira.

Au avut loc multe expoziții personale și de grup de pictură, sculptură și arte decorative, toate în beneficiul iubitorilor de artă târgumureșeni. Sperăm că ne-am atins țelul propus mulțumind apetitul pentru artă al multor concetățeni.

Mai trebuie să amintesc organizarea unei expoziții de arte vizuale în galeria inaugurată cu ocazia deschiderii festive a Cetății

municipiului, denumită de noi CetArt, pe urmă acțiunea colectivă a textilistelor cu ceramiștii "Arderea vrăjitoarei" cu expoziția de textile, desene, happening și ardere Raku ce a avut loc în toamnă, în curtea atelierelor din strada Bolyai nr. 5.

Tot în anul 2015 s-a decernat Diploma de Merit Pro Cultura filialei noastre și acordarea titlului de consul onorific Pro Cultura subsemnatei, fapt lăudabil căci în sfârșit ne bagă și pe noi cineva (municipalitatea) în seamă... este un început!

Anul 2016 va fi, sperăm, o nouă filă, galeria va fi renovată, va suferi mari transformări atât ca spațiu cât și ca iluminat, inaugurarea ei, sperăm, în septembrie când ne propunem organizarea unui târg de artă.

După încheierea mandatului meu de președinte al filialei, odată cu alegerile de la sfârșitul lunii ianuarie, indiferent de cine

va veni la conducere, cred și sper că va prelua și va continua programul expozițional al galeriei.

În încheiere, le urez tuturor cititorilor și iubitorilor de artă mureșeni An nou fericit, sănătate și multe succese!

VÂRSTA DE BRONZ

Oliv Mîrcea, critic de artă

„Vârsta de bronz” își propune să fie o invitație la a ține ochii deschiși în fața formelor noi. O invitație la a te situa în lumina corectă a contemplării receptive și apreciativ creatoare.

Bienala reunește între expozanți, artiști de mână întâi, sensibilități și stiluri, viziuni ale formei și conștiințe artistice recognoscibile pentru privitorul avizat.

Bienala - este la a IV-a ediție a sa - și a devenit deja un ospăț convivial în care pericolul ca sculptura să devină o problemă de artizanat e anulat.

Bienala de sculptură „Vârsta de bronz” surprinde și reprezintă ritmul social al epocii pe care o traversăm. Sunt lucrări în fața

cărora timpul pare să se oprească. O oprire care ne îngăduie să ne bucurăm de ceea ce ni se prezintă. O imobilitate împletită cu preocuparea pentru intensitate. În ansamblul ei expoziția dezvoltă un ritm cu atât mai năvalnic cu cât pare mai imobil.

Raportat la analiza noastră, putem spune că acest paradox: *ritmul ca stabilitate și mișcare*, este un mod de a fi care se înstăpânește tot mai mult peste creativitatea contemporană dându-i acel fior tragic pe care îl degajă arta de azi acilă cu clipă.

Expoziția te ajută să *înțelegi realul pornind de la ireal*.

În fond este „Vârsta de bronz” dacă nu o țesătură de mici istorii care s-au cristalizat în spațiu?

„A înțelege spațiul nu înseamnă decât a înțelege forma...” spunea în urmă cu o jumătate de veac, într-un dialog, Henry Moore.

Iată fundamentul comunității non-verbale și al convivialității care s-a născut între artiști, și între artiști și ceilalți muritori.

E posibil ca un asemenea eveniment să pricinuiască (dacă nu acum, poate în decursul anilor!) o (re)înnoire a ritmului social care reunește timpul și spațiul, mișcarea și stabilitatea. Sinergia *ireal-real* pe care o regăsim la tot pasul în expoziție va deveni, în timp, sunt convins, amintirea imaterială a unui paradis mitic, al acestui efemer semn al eternității.

Bienala națională de plastică mică - ediția a IV-a

Curatori: Radu Moraru și Alexandru Păsat

ARCADE 24

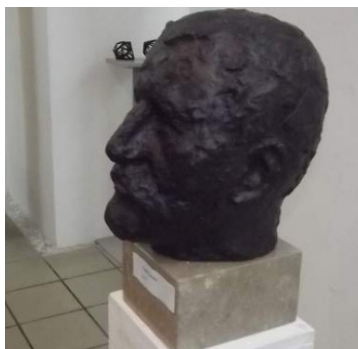
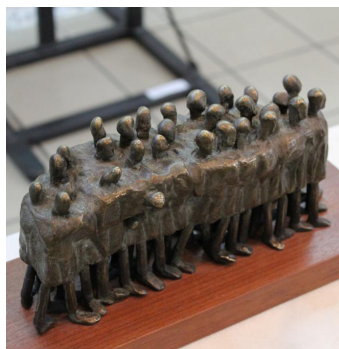
EXPOZIȚIE DE SCULPTURĂ

venitajul are loc miercuri, 13 ianuarie 2016, ora 18⁰⁰

Expoziția este prezentată de criticul de artă Oliv Mîrcea

UNIVERSITATEA DE ARTĂ ȘI DESIGN CLUJ-NAPOCA • UNIONEA ARTISTILOR PLASTICI DE ROMÂNIA
UNIONEA ARTISTILOR PLASTICI FILOLA BISTRIȚA - CLUJ & UNIONEA ARTISTILOR PLASTICI FILOLA CLUJ

Evenimentul se bucură de sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, al Primăriei Municipiului Bistrița, al Consiliului Local Bistrița, al Centrului Cultural Municipal Bistrița și al Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud

Revista și Editura
LitArt cu susținerea

vă invită, marți 26 ianuarie 2016, cu începere de la ora 18:00, la

Atelierul de literatură LitArt

locul de întâlnire, lectură, dezbateri și dialog al creatorilor și consumatorilor de literatură autohtonă.

Pentru prima întâlnire și-au anunțat participarea și intenția de a citi din scrierile lor:

Eugeniu Nistor, Gheorghe Botezan, Adrian A. Giurgea – poezie	Alda Adriana Oltean Nelu Mărginean – proză	Vocea critică va fi susținută de: Dumitru Mîrcea Buda și Călin Crăciun
---	--	---

Evenimentul, care va avea loc în ultima zi de marți a fiecărei luni, este găzduit de

situat în Târgu-Mureș, Piața Victoriei nr. 18,
în incinta Mall Romarta One

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș
sub egida onorifică a filialei
locale a Uniunii Scriitorilor
din România.

ISSN: 2067 - 5240

EDITOR:
PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND
Editura LitArt

Parteneri editoriali:

**Societatea Scriitorilor,
Editorilor și Tipografilor
Mureșeni**
și
Editura Ardealul

Colegiul onorific:

Cornel MORARU
Al. CISTELECAN
Iulian BOLDEA
Eugeniu NISTOR
Zeno GHIȚULESCU

Redactor-șef:

Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori:

Mana BUCUR
Cora FODOR
Dumitru-Mîrcea BUDA
Călin CRĂCIUN
Mediana STAN
Mihai SUCIU
Laurențiu BLAGA
Cornelia TOȘA
Rudy MOCA
Ioan GĂBUDEAN
Nelu MĂRGINEAN

Adresa de corespondență:
Târgu-Mureș
str. George Enescu nr. 2.
E-mail: redactia@litart.ro

Conținutul editorial
al revistei poate fi găsit
și pe internet
la adresa www.litart.ro

Autorii își asumă exclusiv
responsabilitatea pentru origi-
nalitatea articolelor, dar și pentru
opiniile exprimate.

Proiect editorial susținut de

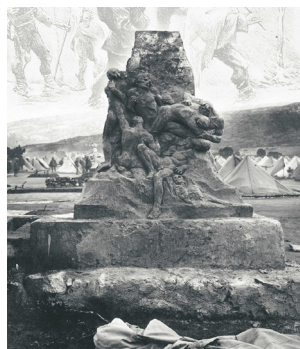

Mulțumim!

SOLDAȚII-FANTOMĂ DIN INSULA MĂGARILOR

Muzeul Județean Mureș vernisează în data de 25 ianuarie 2016 expoziția *Soldații-fantomă din Insula Măgarilor*, realizată în colaborare cu asociația "Minoritățile Maghiare din Afara Granițelor."

Expoziția aduce un omagiu celor aproximativ 80 de mii de prizonieri de război ai armatei austro-ungare de pe frontul din Serbia. După marșul morții din Balcani, aceștia au ajuns pe insula Asinara (Insula Măgarilor), dar din cauza aprovizionării nepotri-

vite, doar 6000 de prizonieri au supraviețuit. Realizatorii expoziției au parcurs drumul prizonierilor de odinioară. Materialul expoziției se compune din fotografii făcute cu această ocazie, fiind completat cu imagini din epocă, respectiv obiecte personale ale prizonierilor și obiecte de artă realizate de aceștia.

Vernisajul va avea loc în data de 25 ianuarie 2016, orele 17 în sala de expoziții din cetate a Muzeului Județean Mureș.